

ΜΑΘΗΤΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟ ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ

Δέν μπορούσε ό κ. Άγγελίδης νά μήν επαινέσει τούς μαθητές γιά τίς τόσο καλές έργασίες τους στή Λογοτεχνία τής Α' Λυκείου. Μέ βάση τό λόγο του τελευταίου Βυζαντινού Αυτοκράτορα πρós τούς ύπερασπιστές τής Πόλης, στίς 28 Μαΐου του 1453, πού διασώζει ό ιστορικός τής Άλώσεως Γ. Φραντζής, είχαν παρουσιάσει τό ήθος του συγκριτικά μέ τό ήθος του Μωάμεθ του πορθητή, όπως διακρίνεται στον παρατιθέμενο στό σχολικό βιβλίο λόγο του¹.

«Ό όλος λόγος του είναι θερμός και διαπνέεται από ύψηλό φρόνημα», έγραφε ή

Άναστασία. «Ό Παλαιολόγος είναι άγωνιστής και γενναίος. Στέκεται μέ άξιοπρέπεια στό ύψος τής ιστορικής στιγμής... Σέβεται τόν άνθρωπο και τήν ψυχή του, σέβεται τήν πατρίδα και τήν τιμή της, σέβεται τόν Θεό και τό μεγαλειό Του...».

— Έμένα, εκείνο πού μου κάνει έντύπωση, είπε στή συνέχεια ή Έλένη, είναι ότι είχε αυτή τήν ψυχική δύναμη, παρόλο πού ήξερε τί τούς περίμενε και πόσο περισσότεροι ήταν οί Τοῦρκοι.

— Γιά φανταστείτε, παιδιά, διαφορά! σχολίασε ό φιλόλογος. Μόλις 7000 ήταν οί Βυζαντινοί και οί Όθωμανοί έφταναν τίς 258.000 χιλιάδες, σύμφωνα μέ τόν Φραντζή. Μά, όπως τό είπατε, αυτή είναι ή άνδρεία τής Έλληνικής ψυχής. Δέ μετράει γι' αυτήν ό αριθμητικός αλλά ό ήθικός συντελεστής.

— Στόν Μωάμεθ, πρόσθεσε ό Γιώργος, δέν ήταν πού απάντησε ότι δέν του παραδίδει τήν Πόλη, προτιμώντας τή θυσία;

— Αυτό αξίζει νά τό θυμηθούμε, είπε μέ ικανοποίηση ό καθηγητής. Στίς 23 Μαΐου

του 1453 πράγματι ό Μωάμεθ έστειλε πρεσβεία, αξιώνοντας από τόν Κωνσταντίνο Παλαιολόγο νά του παραδώσει τήν Πόλη, μέ μιά μάλιστα δελεαστική υπόσχεση: νά επιτρέψει στους πολιορκημένους τήν άσφαλή άποχώρησή τους και τόν ίδιο νά τόν αναγνωρίσει ήγεμόνα τής Πελοποννήσου. Και ό Αυτοκράτορας έδωσε τή μεγαλειώδη απάντηση, πού άνέφερε ό συμμαθητής σας. Θά τή γράψω στόν πίνακα και θά σās τή μεταφέρω αυτούσια: **«Τό δέ τήν πόλιν σοι δοῦναι οὔτ' έμόν έστίν οὔτ' άλλου τῶν κατοικούντων έν ταύτη. Κοινή γάρ γνώμη πάντες αυτο-**

προαιρέτως ἀποθανοῦμεν καί οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν». Ὅμως, τό νά σοῦ παραδώσω τήν Πόλη, οὔτε δικό μου εἶναι οὔτε κάποιου ἄλλου ἀπ' ὅσους κατοικοῦν σ' αὐτήν. Γιατί μέ κοινῇ ἀπόφαση (κοινῇ γάρ γνώμη) καί μέ τή θέλησή μας (αὐτοπροαιρέτως) θά πεθάνουμε καί δέν θά λυπηθοῦμε τή ζωή μας. Κι ἂν διερωτηθοῦμε πῶς εἶπε αὐτά τά βαρυσήμαντα λόγια, ἔχουμε ἔτοιμη ἤδη τή δική του ἀπάντηση, ὅτι δέν μπορεῖ νά παραδώσει στούς ἀπίστους τοῦτο τό κάστρο πού δόξασαν χίλια χρόνια Χριστιανισμοῦ καί ὅτι δέν θέλει νά ντροπιάσει τούς προγόνους του, οὔτε ν' ἀφήσει τίς γενιές πού ἔρχονται χωρίς παράδειγμα.

— Κύριε, εἶπε ὁ Μανώλης, εἶναι ἀλήθεια ὅτι τοῦ δόθηκε εὐκαιρία καί πρὶν νά σώσει τή ζωή του καί τό ἀρνήθηκε;

— Ναί, βέβαια. Καί δέν εἶναι τό πρῶτο οὔτε τό τελευταῖο παράδειγμα στήν ἱστορία μας ἀξιοπρέπειας καί αὐτοθυσίας. Ἦταν ἀρχές τοῦ Μαΐου, ὅταν τόν ἐπισκέφθηκαν Ἕλληνες καί ξένοι προτείνοντάς του νά διαφύγει στήν Εὐρώπη. Μά ἦταν δυνατόν νά δεχτεῖ κάτι τέτοιο ἐκεῖνος πού ἀγαποῦσε τόσο τόν λαό του, τή Βασιλεύουσα Πόλη, πού τήν ἀποκαλοῦσε «καταφύγιον τῶν Χριστιανῶν καί ἐλπίδα καί χαράν πάντων τῶν Ἑλλήνων»; Γι' αὐτό καί χωρίς ἀμφιταλάντευση εἶπε πῶς ποτέ δέν θ' ἀποφάσιζε νά ἐγκαταλείψει τόν λαό του, τοὺς ναούς, τήν Κωνσταντινούπολη. Αὐτό τό θάρρος καί ἡ ἀγάπη του γιά τή χώρα του, γράφει ὁ βυζαντινολόγος Vasiliiev, ἐπιβεβαιώνονται ἀπό πολλές ἑλληνικές καί ξένες πηγές. Ἀλλά καί ἡ εὐσέβειά του.

— Ἐχῶ διαβάσει, πρόσθεσε ἡ Γεωργία, ὅτι πρὶν ἀπό τή μάχη εἶχε κοινωνήσει στήν Ἁγιά-Σοφιά.

— Ἔτσι εἶναι, ὅπως τό εἶπες. Τή μέρα πρὶν ἀπό τήν Ἀλωση τῆς Πόλης ζήτησε τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τή συγχώρεση τοῦ λα-

οῦ, μετάλαβε τά Ἄχραντα Μυστήρια καί μετά ἄφησε τή «Διαθήκη» του.

— Τί ἐννοεῖτε ὅταν λέτε «Διαθήκη»; Πῶς τῆσε μέ φανερό τήν ἀπορία ἡ Κατερίνα.

— Τίς τελευταῖες του παραγγελίες δηλαδή. Τοὺς ζήτησε ἀρχικά ν' ἀψηφίσουν τόν θάνατο καί νά σώσουν τήν Πατρίδα. Κι ἔπειτα, τοὺς προέτρεψε, ἂν ὑποδουλωθοῦν, νά κρατήσουν «τήν πίστη τῶν πατέρων καί τόν σεβασμό στό ἔνδοξο παρελθόν». Τί λέτε, παιδιά, δικαίωθηκαν οἱ ἐλπίδες του;

— Ἀπό μιά ἀποψη ναί, ἀπάντησε ὁ Παναγιώτης. Ἀρκεῖ νά σκεφτοῦμε τήν ἀντοχή τῶν Ἑλλήνων στήν Τουρκοκρατία.

— Πολύ καλά τά εἶπες, Παναγιώτη! Οἱ ἐλπίδες τοῦ ἔθνομάρτυρα Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καρποφόρησαν. Τά ὄνειρά του ἐγιναν ὄνειρα τοῦ Γένους μας καί μέ τή δύναμή τους ὄχι μόνο ἀποτίναξε τή σκλαβιά τό 1821, ἀλλά ὀπλίστηκε μέ θάρρος καί γιά τήν ὑπόλοιπη ἱστορική μας πορεία.

— Πάντως, κύριε, μπορεῖ νά τήν πῆραν τήν Κωνσταντινούπολη οἱ Τοῦρκοι, ἀλλά ἐμεῖς τή νιώθουμε δική μας!

— Μά, δέν μπορεῖ νά συμβαίνει ἀλλιῶς, γιά μᾶς, τά «ἐγγόνια» τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Ὁ Παρθενώνας κι ἡ Ἁγία-Σοφιά, ἡ Πόλη, τό σύμβολο τῆς Ὁρθοδόξιας καί τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἶναι ἡ παράδοσή μας, εἶναι ἕνα μέ τήν ψυχή μας. Γι' αὐτό τή νιώθουμε δική μας. Καί παρακαλοῦμε τόν Θεό ἀκόμη καί γιά τοὺς σημερινούς Ἕλληνες τῆς Πόλης, νά τοὺς προστατεύει, μαζί μέ ὅλους τοὺς δοκιμαζόμενους Ἕλληνες τοῦ Ἔθνους μας.

1. Βλ. Κείμενα Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, Α' Τεῦχος (Ο.Ε.Δ.Β.), σελ. 64-67.